

Φιλοσοφία της Σωματικής Αγωγής

Έχει το μάθημα της Σχολικής Σωματικής Αγωγής μορφωτική αξία;

Άλλες προσεγγίσεις για το σώμα

Το πρόβλημα

- Η ιστορία της φιλοσοφίας επιμαρτυρεί ένα ευρύ φάσμα από σημαντικές δυσκολίες στην προσπάθεια επίλυσης του ζητήματος «νους-σώμα».
- Το πρόβλημα παραμένει μια «πηγή έντονης δυσφορίας» για τους φιλοσόφους, δεδομένου ότι έχει δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στο να επιλυθεί, χωρίς ωστόσο να έχει επικρατήσει κάποια λύση.

Το πρόβλημα

- Η μεταφυσική δυαδική παράδοση είναι ένα από τα πιο καταστροφικά και γεγονότα στην ιστορία της Σ.Α.,
- Υπαίτιοι του υποβιβασμού του σώματος στη δυτική κουλτούρα πρώτος ο Πλάτωνας και συνεχιστής του ο Descartes
- Αν θέλουμε τα σπορ και η Σ.Α. να συμπεριληφθούν στους εκπαιδευτικούς θεσμούς ισότιμα με τα άλλα μαθήματα, είναι απαραίτητο να απαντήσουμε στον δυϊσμό του νου και του σώματος.

Η Αριστοτελική απάντηση

Η αριστοτελική φιλοσοφική θέση για την υπόσταση βρίσκεται σε πλήρη αντίθεση με τις απόψεις που εκφράζονται από τον Πλάτωνα στο έργο του Φαίδων, κάτι που είναι σημαντικό, καθώς έδωσε έμφαση στην ενότητα της ανθρώπινης υπόστασης.

Η Αριστοτελική απάντηση

Ο Αριστοτέλης στην εισαγωγή του στο έργο του *Περί ψυχής* επισημαίνει ότι η γνώση της ψυχής μπορεί να μας βοηθήσει να καταλάβουμε τη φύση, επειδή η ψυχή είναι «η θεμελιώδης αρχή των έμβιων όντων».

Η Αριστοτελική απάντηση

- Για τον Αριστοτέλη μερικά φυσικά σώματα έχουν ζωή και μερικά δεν έχουν. Ωστόσο, κάθε φυσικό σώμα που μετέχει στη ζωή μπορεί να είναι μια οντότητα, με την προϋπόθεση ότι αποτελεί μια σύνθεση (μορφής και ύλης).
- Το σώμα δεν μπορεί να είναι ψυχή, επειδή η ψυχή δίνει ζωή στο σώμα.
- Το σώμα πρέπει να είναι η ύλη της ψυχής, ενώ η ψυχή θα είναι η ενέργεια/εντελέχεια ενός τέτοιου σώματος.

Η Αριστοτελική απάντηση

Υλομορφισμός

(γρ. υλη, ύλη, μορφή, μορφή)

είναι ένα μεταφυσικό δόγμα σύμφωνα με την οποία κάθε τι που υπάρχει διέπεται από δύο εγγενείς αρχές, μία *εν δυνάμει κατάσταση*, δηλαδή την ύλη, και μια *εν ενεργεία κατάσταση*, δηλαδή τη μορφή.

Η Αριστοτελική απάντηση

Πλάτωνας

Στην οντολογία του Πλάτωνα
καθέκαστα και τα καθόλου,
δηλαδή τα αισθητά πράγματα
και οι νοητές ιδέες,
παραδειγματίζουν διαφορετικά είδη ύπαρξης
(ουσιαστικά διαφορετικές οντότητες),
οι σχέσεις των οποίων μεταξύ τους
παραμένουν κάπως ασαφείς.

Η Αριστοτελική απάντηση

Αριστοτέλης

Στην οντολογία του Αριστοτέλη τα καθέκαστα και τα καθόλου αποτελούν παραδείγματα διαφορετικών πτυχών της ύπαρξης, διακεκριμένες και αφηρημένες

από τη σκέψη μας, αλλά δεν υπάρχουν στην πραγματικότητα ως ξεχωριστές διαφορετικές οντότητες,

Οι μορφές του Αριστοτέλη μπορεί να ειπωθεί ότι αντιστοιχούν στις ιδέες του Πλάτωνα και αντιπροσωπεύουν επίσης αυτό που είναι καθολικό,

αλλά δεν αφορούν, όπως στον Πλάτωνα, πραγματικά μεμονωμένα πράγματα, αλλά την ύλη ως απλή εν δυνάμει κατάσταση των πραγμάτων.

Η Αριστοτελική απάντηση

En δυνάμει

(γρ. δύναμις, λατ. potentia) είναι
(1) η δύναμη που παράγει μια αλλαγή,
(2) η ικανότητα της αλλαγής,
σε κάτι διαφορετικό,
σε πιο ολοκληρωμένη μορφή.

En ενεργεία

(Gr. ενέργεια, Lat. actus) είναι
(1) κίνηση (Gr. κίνησις),
(2) η εντελέχεια (Gr. εντελέχεια) ως
η τελική πραγμάτωση του εν δυνάμει.

Η εν δυνάμει κατάσταση προηγείται της εν ενεργεία

Η Αριστοτελική απάντηση

- Πως το *εν ενεργεία* γίνεται *εν δυνάμει*;
- Αυτό επιτυγχάνεται δίνοντας μια συγκεκριμένη μορφή στην άμορφη κατά τα άλλα ύλη.
- Πώς όμως επιτυγχάνεται αυτή η "ένωση" της ύλης και της μορφής;
- Για να απαντήσει σε αυτό το ερώτημα ο Αριστοτέλης επεκτείνει την διττή προσέγγιση του για την ύλη και τη μορφή ως συστατικές αρχές του όντος στην τετραπλή αιτιότητα.

Η Αριστοτελική απάντηση

Η μορφική αιτία του αγγείου
είναι η ιδέα (μορφή)

Η ποιητική αιτία του βάζου
είναι ο αγγειοπλάστης

Η τελική αιτία του βάζου
είναι ο σκοπός

Η υλική αιτία του αγγείου
είναι ο πηλός

Η Αριστοτελική απάντηση

- Συνεπώς, η ψυχή είναι αδιαχώριστη από το σώμα
- Ο Αριστοτέλης δεν υιοθετεί τον πλατωνικό δυϊσμό στο Περί ψυχής, γιατί καθιστά την ψυχή την ενδελέχεια (entelechy) του σώματος, έτσι ώστε οι δύο να συγκροτούν μια οντότητα
- Δεν είναι το σώμα είναι η ενέργεια της ψυχής, αλλά ότι η ψυχή είναι η ενέργεια κάποιου συγκεκριμένου σώματος, συνεπώς η ψυχή δεν είναι τίποτα χωρίς το σώμα

Η απάντηση του Maurice Merleau-Ponty

Ο Maurice Merleau-Ponty επικεντρώθηκε σε μεγάλο βαθμό στην επίλυση του πλατωνικού-καρτεσιανού προβλήματος, που σχετίζεται με τον τρόπο με τον οποίο τα ανθρώπινα όντα μπορούν να έχουν την εμπειρία του εαυτού τους.

Η απάντηση του Maurice Merleau-Ponty

Κεντρική ιδέα του Merleau-Ponty για το τι σημαίνει να είσαι άνθρωπος είναι ότι «... είμαι η απόλυτη πηγή... της ύπαρξής μου ... για το ότι μόνος δημιουργώ για τον εαυτό μου..., η προσωπική μου εμπλοκή με τον κόσμο, και όχι η ιδέα ενός αποστασιοποιημένου υποκειμένου ή μιας αντικειμενικής επίγνωσης όπως εκφράστηκε από τον Καρτέσιο»

Η απάντηση του Maurice Merleau-Ponty

Δεν μπορώ να έχω επίγνωση του εαυτού μου ως υποκειμένου χωρίς να έχω επίγνωση των άλλων υποκειμένων, άρα να αποδέχομαι την ύπαρξη άλλων υποκειμένων, καθώς και ότι υπάρχει ένας κόσμος στον οποίο όλες αυτές οι διαφορετικές υποκειμενικές εμπειρίες, η καθεμία ξεχωριστά, παρέχουν τον «σταθερό ορίζοντα» για όλες τις εμπειρίες μας

Η απάντηση του Maurice Merleau-Ponty

Δεν είμαι ένα υποκείμενο έξω από τον χρόνο και τον χώρο, αλλά αναγκαστικά «σωματοποιημένος» ή «ενσώματος» σε μια ορισμένη ιστορική κατάσταση.

Η απάντηση του Maurice Merleau-Ponty

Ο Merleau-Ponty θεωρούσε τα ανθρώπινα όντα «ενσώματα υποκείμενα», ένα όλον, όχι άθροισμα σωματικών, βιολογικών και ψυχολογικών διεργασιών.

Υποστήριζε ότι το ανθρώπινο σώμα δεν είναι ένας μηχανισμός ή ένα αντικείμενο που υπόκειται στις προδιαθέσεις της ψυχής του. Αντίθετα, το σώμα είναι ένα υποκείμενο μέσα σε αυτό, κερδίζοντας την υποκειμενικότητά του από το ίδιο ως μια ενσώματη συναίσθηση.

Η απάντηση του Maurice Merleau-Ponty

Τα ανθρώπινα όντα μπορούν να χρησιμοποιήσουν το σώμα τους ως εργαλείο, αλλά όχι με τον ίδιο τρόπο που χρησιμοποιούμε ένα σφυρί.

Το σώμα μας βρίσκεται ανάμεσα στο αντικειμενικό και στο υποκειμενικό. Λέει χαρακτηριστικά...:

Η απάντηση του Maurice Merleau-Ponty

Είμαι το σώμα μου, τουλάχιστον στον βαθμό που βιώνω την εμπειρία, και ταυτόχρονα το σώμα μου είναι ένα φυσικό αντικείμενο, ένα προσωρινό σκίτσο της ολικής μου ύπαρξης. Έτσι, η εμπειρία του σώματος ενός ατόμου αντιβαίνει στη στοχαστική διαδικασία που απομακρύνει το υποκείμενο από το αντικείμενο και μας προσφέρει μόνο τη σκέψη για το σώμα ή το σώμα ως ιδέα και όχι την εμπειρία του σώματος ή το σώμα στην πραγματικότητα.

Η απάντηση του Maurice Merleau-Ponty

Μέσω της σωματικής υλικότητας είμαστε εκτεθειμένοι στον κόσμο και μέσω αυτής της «διαλεκτικής» επικοινωνίας προκύπτει το νόημα.

Το «νόημα» επομένως με αυτή την έννοια είναι κατασκευασμένο και συνυφασμένο με την εμπλοκή του σώματος στον κόσμο, γι' αυτό πρέπει πάντα να εκλαμβάνεται σε σχέση με τον κόσμο, επειδή δεν υπάρχει κόσμος χωρίς το σώμα.

Οι επιπτώσεις της θεωρίας του Merleau-Ponty

Ο ισχυρισμός του είναι ότι «είσαι ένα σώμα» και όχι «έχεις ένα σώμα» ή «χρησιμοποιείς ένα σώμα».

Οι επιπτώσεις αυτής της θεωρίας είναι σημαντικές.

1. Πρώτον, τέτοιες ιδέες παίζουν καταλυτικό ρόλο στην επίλυση των προβλημάτων νου-σώματος που εντοπίζονται στα σπορ και στη Σ.Α.

Οι επιπτώσεις της θεωρίας του Merleau-Ponty

2. Δεύτερον, επιτρέπει σε ένα ανθρώπινο σώμα να κινηθεί σε ένα μοναδικό περιβάλλον, στο οποίο θα βιώσει την εμπειρία της νοηματοδοτημένης ανθρωπότητας ως ενσώματη αντίληψη. Αυτό συνιστά μορφή γνώσης που είναι συνυφασμένη με βασικές αξίες που επιδιώκονται συχνά στην μόρφωση όπως για παράδειγμα η ελευθερία, η ανακάλυψη, η έκφραση, και η δημιουργία